

„Görbe tükrök” tanulságai 75 év múltán – Grósz érsek és társai koncepció- pere 1951-ben

Kutatók éjszakája a Tomori Pál Főiskolán, 2025. szept. 26.
Lakatos Andor (PhD) főiskolai tanár, levéltárvezető

„Klasszikus” párbeszéd-részlet a koncepciós perek világának érzékeltetésére:

- Mi egy nagyon szép vallomást várunk magától, Pelikán elvtárs!
- Elnézést Virág elvtárs, de ez az ítélet!
- Ejnye, no...

(Egy gyors dokumentum-cserével megoldotta, minden kéznél volt, készen...)

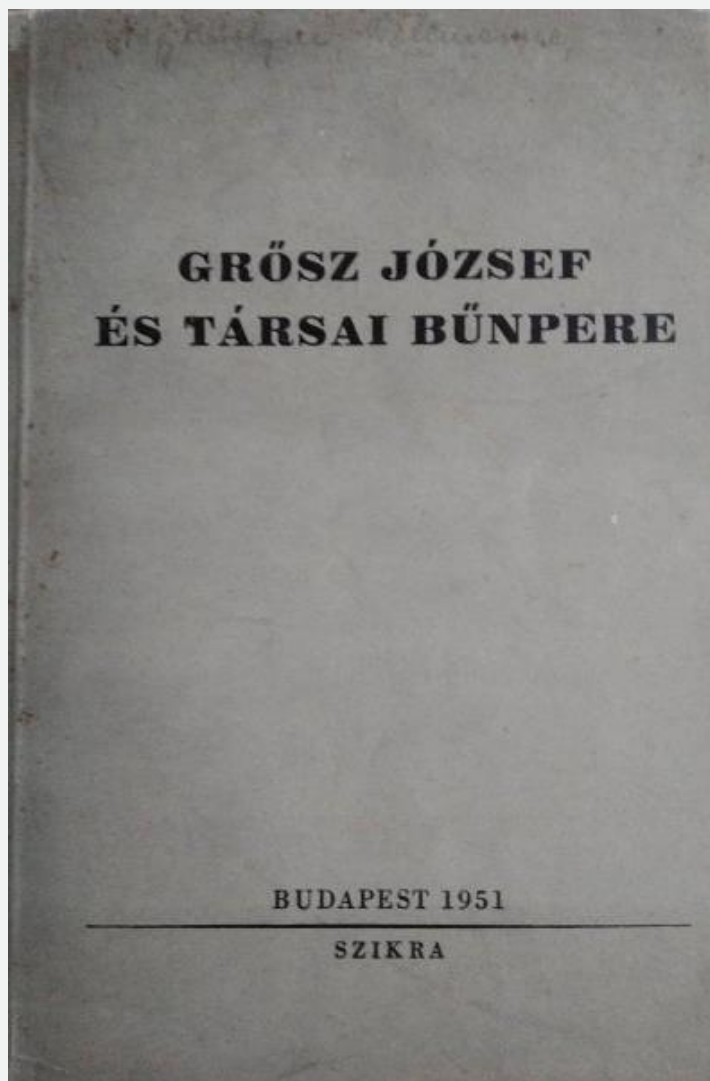

**Gröss József és nyolc társának koncepció per 1951. június 22-26. között folyt a
Budapesti Megyei Bíróságon.**

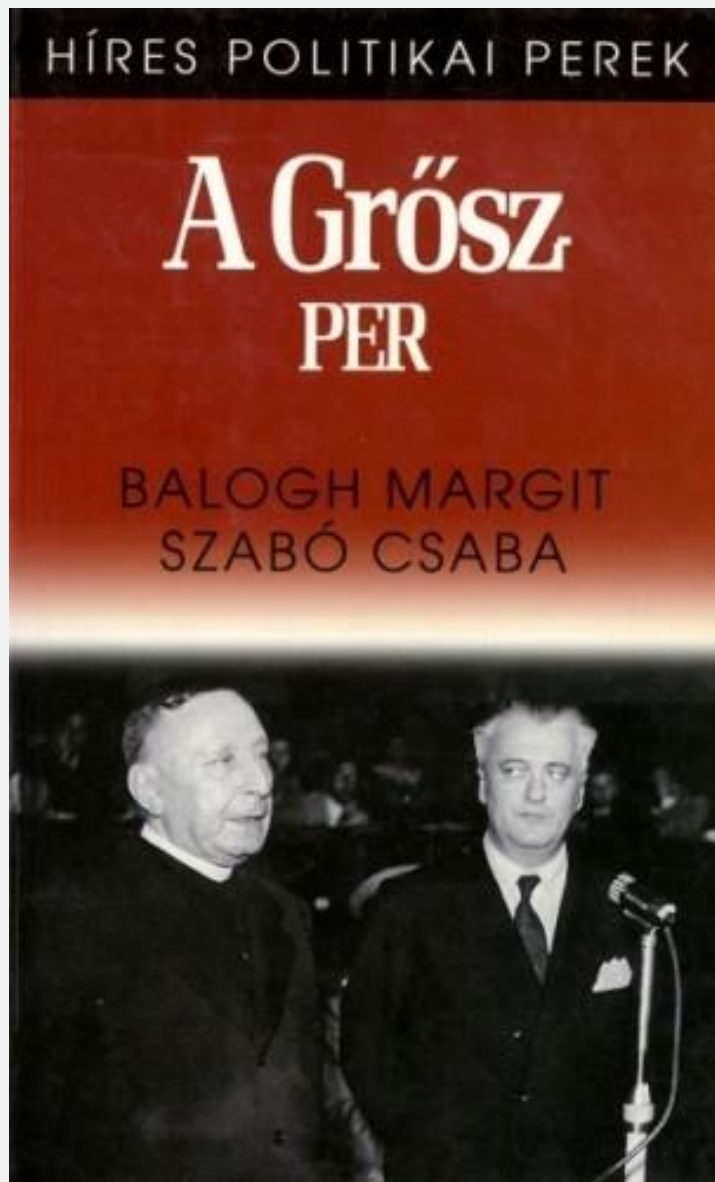
Okok? Vádak? Következmények?

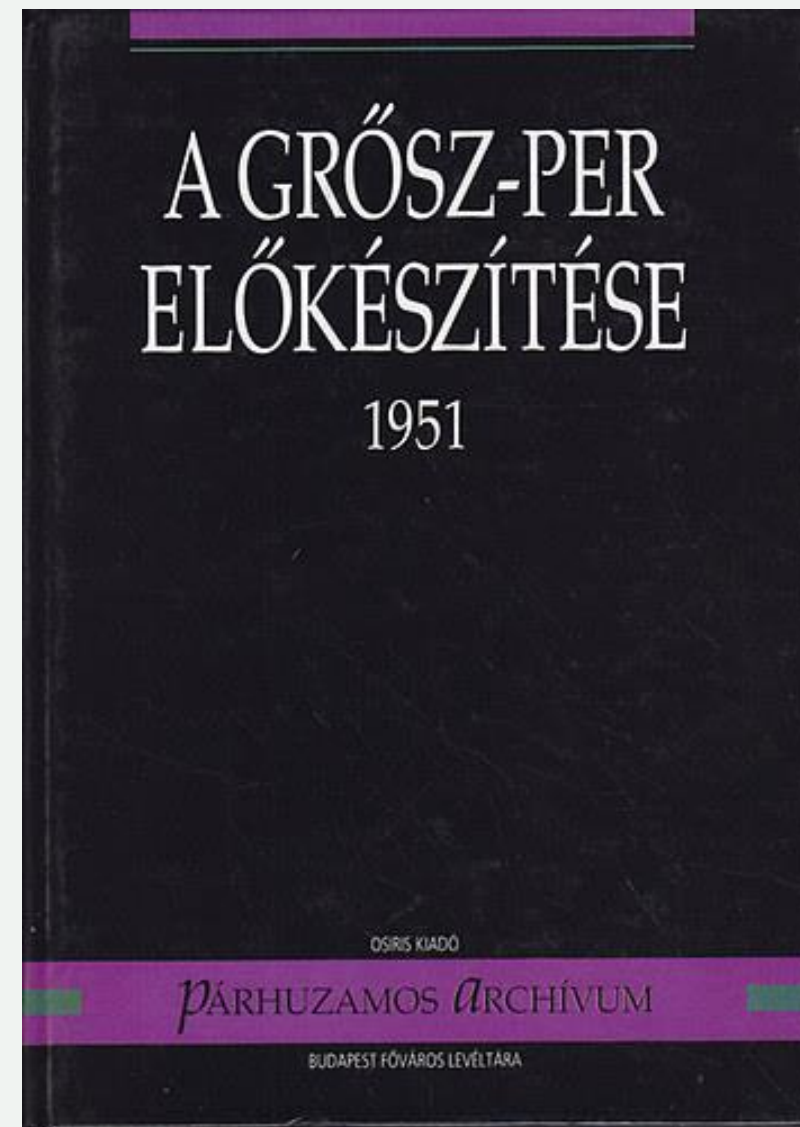
A 20. sz-i Mo. legnagyobb koncepció per, a Mindszenty-per „második felvonása”
24 mellékper, kb. 250 elítélt, 17 halálos ítélet, 55 tíz év feletti szabadságvesztés

A propagandától
a szakirodalomig...

2001-2002-ben, az 50. évforduló kapcsán megjelent munkák
és néhány szó az adósságokról, 75 év múltán...

Eseménynaptár

Gombos Károly kalocsai kanonok a bíróság előtt megmutatja, hogyan ragasztotta breviáriumba a két darab ötvendolláros bankjegyet

- 1951. május 4. MDP KV határozat: „Javasoljuk tehát, hogy Grósz és társai a perben igenis vádlottak legyenek, tartóztassuk le őket...”
- 1951. május 18. Grósz és munkatársai letartóztatása (két hetes tervezési folyamat után), másnap 1951. évi I. tv. kihirdetése az ÁEH felállításáról...
- A következő hónap: a per résztvevőinek felkészítése, a tárgyalásra, szerepük elfogadtatása (megtörés, együttműködés, „előadás” begyakorlása-biztosítása)
- Eszközök: éjjel-nappal ismétlődő vallatások, megvonások és ajándékok függőségek kapcsán, fizikai erőszak, állandó megfigyelés fogdaügynökökkel, orvosi „segítség” stb.
- 1951 nyarán tárgyalások: Gombos és társai... mellékper 12 vádlott, 7 egyházi személy (5 pap és 2 szerzetes), valamint 5 civil közreműködő (2-7 évig terjedő börtönbüntetésekkel)

dr. Gombos Károly és társai - Grósz érsek munkatársainak (mellék)pere – vádak és valóság

- A Grósz-perben elhíresült "széles körű összeesküvés" koncepciójának folytatása, kibontása
- Cél a **"farizeus"** papi elit, **„Júdás papjai”**, a kollaboráns felsőpapság leleplezése, akik:
- **valutázással, sikkasztással, anyagi visszaélésekkel** biztosították az összeesküvés forrásait (miseintenciók, kongrua igénylés)
- **háborús bűnösöket, szökevényeket segítettek**, becsapták az alsópapságot (bácskai menekültek, népellenes háborús újságcikkek, kémkedés a Vatikánnak)
- **külföldre csempészték és értékesítettek nemzeti értékeket** ("kalocsai kódex" és más ősnymtatványok eladásának ügye, pénztartalék képzése)

Grósz József és társainak összeesküvési bűnpere

A Budapesti Megyei Bíróság ítélete — A katolikus pápáság nem azonosítja magát a békét veszélyeztető összeesküvőkkel

Grósz József és társai célul tűzték ki, hogy megdöntik a Magyar Népköztársaságot

Összeesküvő pap, arisztokrata, rendőrspiell, horthysta tábornok Grószék „kormánylistáján”

Grósz bevallja: Az USA külügyminisztériuma jugoszláv támadást vár Magyarországra ellen

A papi ruhába öltözött háborús ügynökök

A felháborodás hangján

vitatják meg országsszerte a Grósz-banda aljas terveit és vonják le a tanulságokat

A bizonyítékok súlya alatt beismerték bűnösségüket az összeesküvő Grósz József és társai

Nyugati imperialisták segítségével, jugoszláviai fasiszta csapatokkal, fegyveres terrorista bandákkal akarták visszaállítani a tőkés, a nagybirtokosok, a Habsburgok uralmát

„Figyelmeztettem Bozsikot, nagyon óvatosan tartásuk az összeköttetést az amerikai követséggel”

A Grósz-perben leleplezett amerikai követségi tisztviselők visszahívására szólítja fel az Egyesült Államok kormányát a magyar kormány jegyzéke

A leghigorúbb büntetés kiszabását kérte az államügyész Grósz József és társaira

A „szereplőkről”

ipso, est tibi
vitate spiritus

Nulla in i
dus huius in
in in

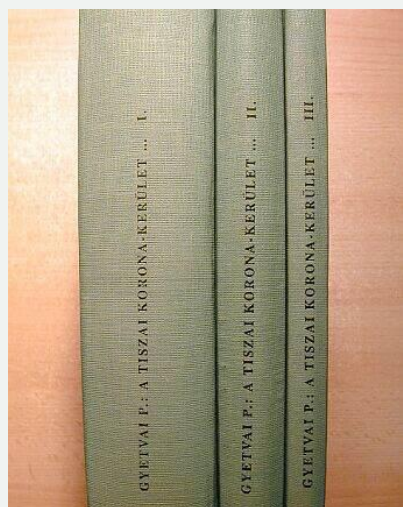
Oremus pro in
frang huius.

7. máj 1933.

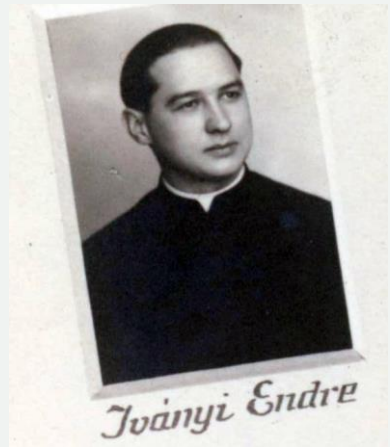
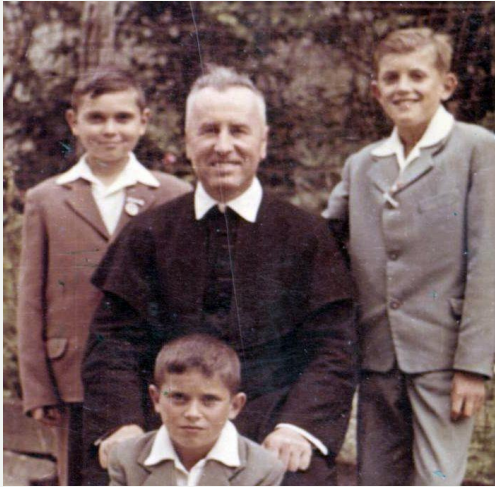
Subscriptio manupropria.
Sajátkezű aláírás.

Árpád R. T. könyvnyomdája Kalocsa.
Felelős kiadó: Dr. Gombos Károly.
Felelős ügyvezető: Fodor Ernő.

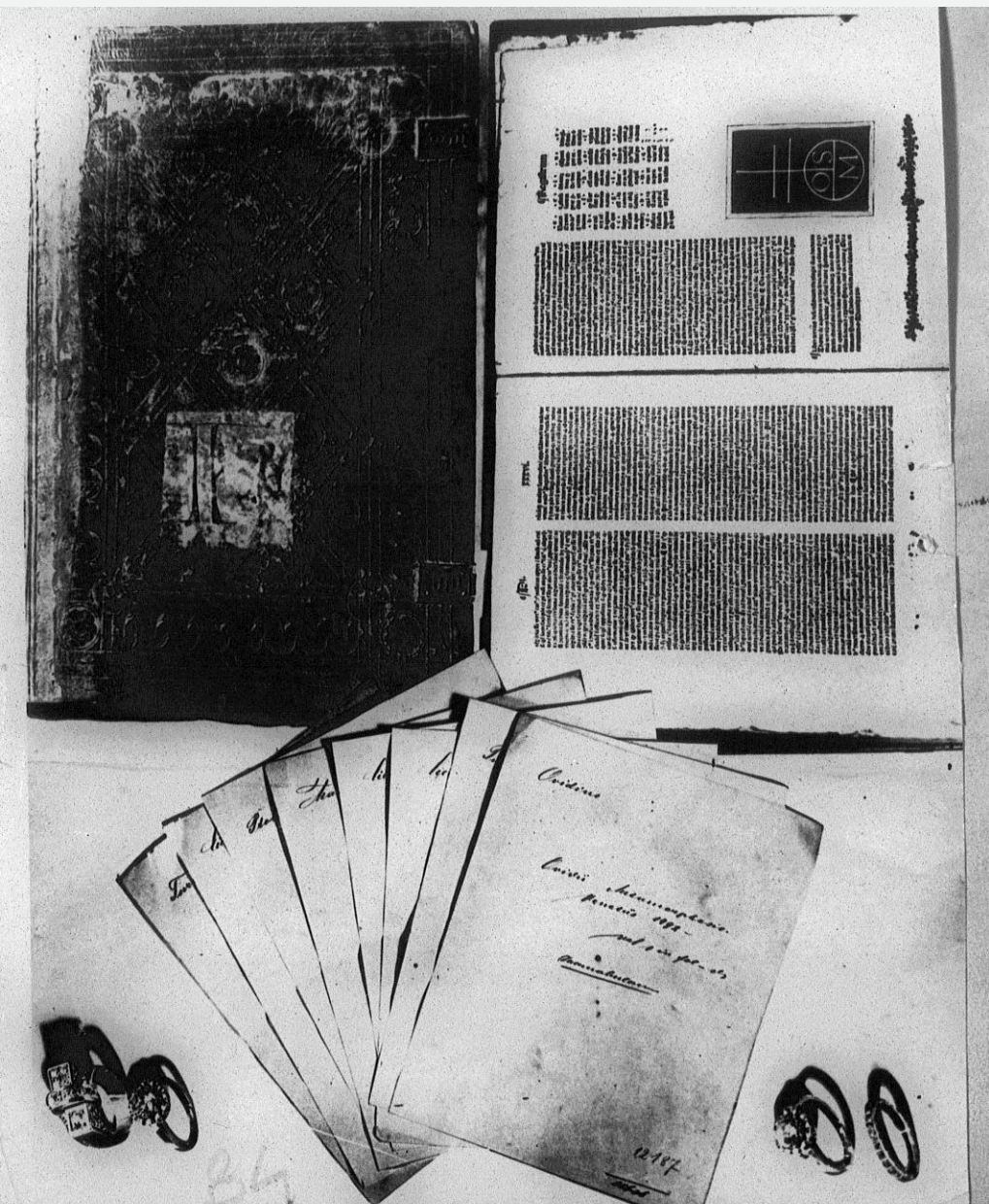
- **dr. Gombos Károly kanonok** - az 1940-es években **az aula vezéregyénisége és a per főszereplője** (beismerő, feltáró jellegű vallomással, enyhítő körülményekkel – erős fizikai bántalmazások után), ítélet 5 év börtön, 1954 őszén szabadult. – Betegszabadság, gyógykezelések, Kalocsát kerüli, 1959-ben polgári házasság, kiközösítés, degradatio, nyugdíj-problémák, TIT nyelvtanár, 1978-ban „váratlan” dispensatio, lelki és családi béke, +1982. Kalocsa szempontjából ő a **„gyenge láncszem”** a rendszerben
- **dr. Gyetvai Péter irodaigazgató** (1950 márciusától) - az ideális aulista, precíz, önfeláldozó, nagy munkabírársú, tudós pap (levéltári kutató:), **a per "rossz fiúja"**, az ÁVH szempontjából akadékoskodó, aki logikus felvetéseivel, érvelésével rendszeresen zavarba hozta az ÁVH-t, és nem volt kellően együttműködő (az ellene felhozott vádakát "sajtpapíron", tételesen és részletesen megcáfolta, később ítéletével kapcsolatban alapos fellebbezést írt stb.) Persze, figyelmen kívül hagyták, és ártatlanul is az egyik legsúlyosabb ítéletet, 7 év börtönt kapott. 1956 februárjában szabadult. 1957-től a főegyházmegye ált. gondnoka, 1973-tól Papi Otthon igazgatója, publikációk, „Opus”, + 1988. **„tudós pap”**

A „szereplőkről” (folyt.)

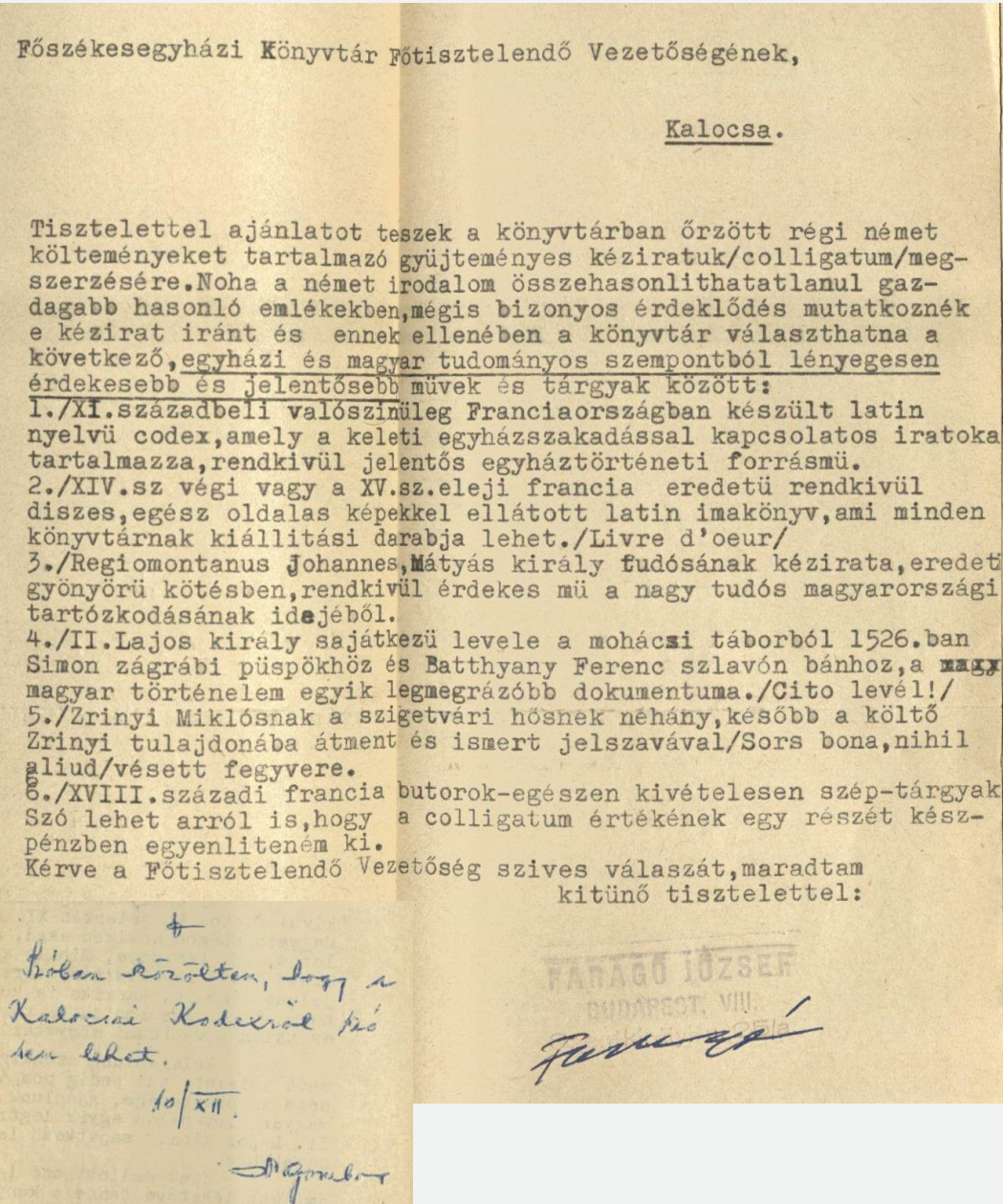
- **Sztrilich Károly érseki titkár** - az aula kedvence, a mindig mosolygós, **bohém, jókedvű fiatalember**, de a perben Gyetvaihoz hasonló "fekete bárány", "**a jugoszláv**" (valóban jug. állampolgár), akinek már korábban is meggyűlt a baja a politikai rendőrséggel ("Ne táncoljunk a haza romjain" - mondta 1945-ben, az első "szabad" május elseje alkalmából, bevitték)... 6 év börtönt kapott, 1956 februárjában szabadult, hamarosan irodaigazgató haláláig, + Dunavecse, 1964. okt. 28. autóbalesetben
- **Iványi Endre** - az aula külső munkatársa, "**sajtófelelőse**", a Kalocsai Néplap szerkesztője, A.C. titkár, hadifogság majd bujkálás - a perben ő együttműködő, **megtört ember**, beismerő vallomásával és a főperben tanúként vállalt szerepével elégedettek voltak, így enyhe büntetést kapott, 3 év börtönt, 1954 májusában szabadult. Gyógykezelések, súlyos idegi problémák, pánik, fulladás, „nem találják helyét”, nehezen elviselhető, nyugdíjazás, + 1977.
- **Dinnyés Gergely hartai lelkész** - "mint Pilátus a krédóba", Gyetvai régi iskolatársa, tőle fogd el valutát megőrzésre, a perben ez a barátság rossz pont, 2 év 6 hónapos börtönbüntetés, de már 1952 végén szabadul, 1953-ban újra káplán, 1959-től géderlaki plébános, 1963-tól főegyházm. tanácsos, 1966-tól esperes, + 1987.
A karrier, **az életút komoly törés nélkül folytatódott...**

Egy kiemelt vádpont: a Kalocsai Kódex „olvasatai”

- A híres kódexet és tíz ősnymtatványt kiemelte Gombos Károly 1949-ben a Főszékesegyházi Könyvtár állományából, és külföldön értékesítették (Genfben, a híres Bodmer könyvtárba került). A kódex vételáraként 1949 tavaszán 475 ezer forintot ajánlottak, amelyből 180 ezer forintot vett át év vége táján Gombos több részletben (Grósz érsek 25 ezer forintról tudott), a különbözetet letétként helyezték el a bécsi Pázmáneumban.
- Az átvett pénz az ÁVH olvasatában a "Grósz féle összeesküvés" anyagi céljait szolgálta, az egyházmegye olvasatában pénzügyi tartalék képzés volt.
- Kérdés, hová lett ez a tartalék, amiről lényegében csak Gombos Károly tudott? Grósz érsek csalódottsága érthető, viszont ő maga állapította meg, és vállalta a "gazda felelősségét" az üggyel kapcsolatban - az ÁVH olvasata itt diszkrét fátylat borított a részletekre, nem vizsgálták tovább...

„Cecil” eladásának lépcsői és az ügy utóhangjai Kalocsán

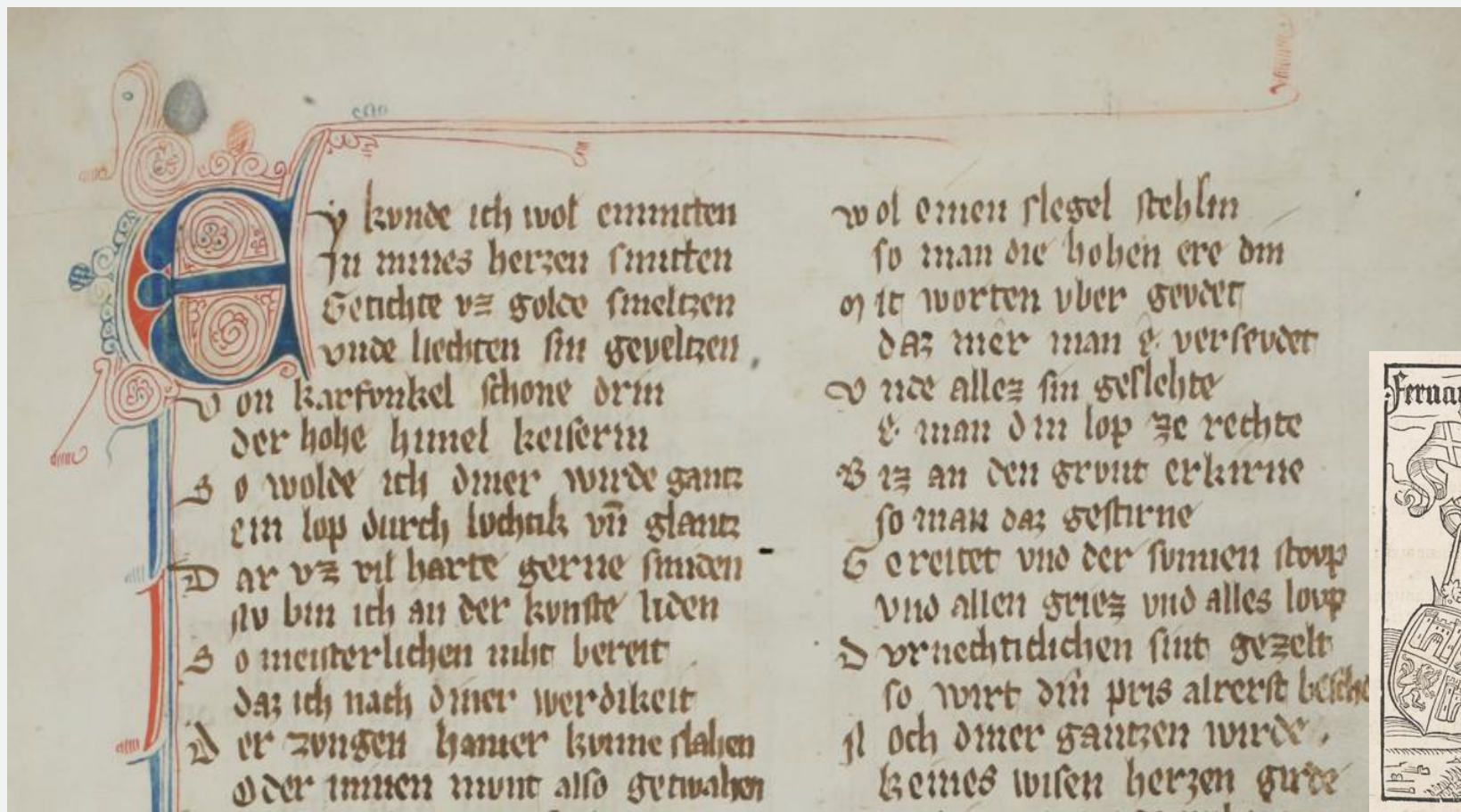

- 1947 tavaszán közgyűjteményi javaslat a Codex Colocensis („Cecil”) cseréjére svájci magyar nyelvemlékekre - elzárkózás
- 1948 decemberében Szalai Béla újabb ajánlata, csere és pénzösszeg - Gombos: szó sem lehet róla...
- 1949 májusában (Lémájer Béla disszidálása, Gombos karrierjének törése után) újabb ajánlat, Gombos: igen, ősszel átadás, év végén pénzösszegek átvétele Szalaitól, majd folytatás 10 ősnyomtatvánnyal...
- 1960. jún. 22. Szommer Károly főkönyvtáros: „A lényeg: az ősnyomtatvány eltűnt! Azok kezén (G.K. és L.A.), akik Faragó nevű csirkefogónak a többit is eladták.”
- 1962. februárjában Várkonyi Imre káptalani helynök az akkor tervezett duplum-értékesítések kapcsán, a káptalan számára kifejtette, hogy a Kalocsai Kódex eladásának ügyét nem tekinti lezártnak, és alkalmas időben el fog rendelni egy minden részletre kiterjedő vizsgálatot. Milyen összeg és hová folyt be, kik és milyen célra használták? - nem lett folytatása az ügynek...

A svájci Bodmer-könyvtár kalocsai eredetű büszkeségei:
„Kalocsa-Codex“ (Codes Colocensis, azaz „Cecil“)
 14. sz. eleje, 12-14. sz-i német nyelvemlékekkel,
 Walter von der Vogelweide stb.

Jobbra: Verardus, Carolus: Historia Baetica, Basel, 1494,
 benne **Columbus, Christophorus: De Insulis...**
 (Kolumbusz leírása első útjának felfedezéseiről, a helye
 ma is megvan Kalocsán, egyszerűen kitépték...)

**De Insulis nuper in
 mari Indico repertis**

Gombos Károly szorítóban – válaszúton „Pétertől Júdásig”

Kalocsai társaság a Stella papi üdülőben, a Mátrában (Gombos középen)

- Az „üstökös” karrier csúcsa a **segédpüspöki kinevezés 1948 őszén**, de a szentelést már nem engedélyezték, vizsgálat indult erkölcsi kifogások miatt
- **1949 – feszült várakozás, majd lemondás** irodaigazgatói, gondnoki tisztségeiről az év végén (közben egy személyben, titokban bonyolította le a könyveladásokat)
- Letartóztatásáig kanonok maradt, de „házon kívül” élt, közben kiderült, **az ÁVH is nyomozott ügyében**, tanúk befolyásolásával próbálták menteni püspöki címét... (Békepapi vezető szerepet, karriert szántak neki?)
- **Gröss a perben csalódott benne**, a könyveladás elhallgatott pénzügyei miatt, megromlott a kapcsolatuk...
- 1951-ig élt „nagy lábon”, utána nincs nyoma vagyonnak az életében, ő maga **szerény körülmények között élt**, talán másokat segített...

Vatikáni aspektusok – a posta biztonsága, hogyan szivárogtak ki információk Gombos ügyében?

- 1948-ban a Szentszék a svájci diplomáciai posta és nagykövetség közvetítésével kommunikált a magyar püspökökkel, egy-egy küldemény kb. 6 hét alatt ért célba
- Gombos szentelésének megakadályozása 1948 novemberében sürgős ügy volt Rómában, táviratoztak „virágnyelven” Mindszentynek és Grósznek is, kérték az adott ügyszámú „esemény” halasztását, a korábbi rendelkezés felfüggesztését.
- Grósz óvatlan volt, táviratos válaszában megjegyezte, hogy a segédpüspöki kinevezés a sajtóban már nyilvánossá vált
- Az ÁVH számára így világossá vált, hogy Gombos ügyéről van szó, elkezdtek manipulálni az információval, és a megfelelő személyek postáját figyelték...
- A problémával XII. Piusz pápa személyesen is foglalkozott, megoldást kérve

A kutatásnak nincs vége...

Köszönöm a figyelmet!

H 2244

ÖSSZEESKÜVÉS

A NÉP ELLEN

(A GRÖSZ-PER ÉS ANNAK TANULSÁGAI)

1951. aug. 001225.

Budapesti államügyészségtől.

Végindítvány.

Vádat emelek dr. Gombos Károly és társai ellen a vádirattal egyezően.

A kihirdetett ítélet ellen fellebbezést jelentek be valamennyi vádlott terhére az ítélet súlyosítása miatt,

mert cselekményük és személyükben rejlő társadalmi veszélyesség súlyosabb ítélet hozatalát teszi szükségessé.

Budapest, 1951. aug. 10.

dr. Gönczi György
államügyész

SZIGORUSN TITKOS "S".

Tárgy: A kalocsai érseki épület házkutatása.

17

J E L E N T É S
Budapest, 1951 május hó 19.

Jelentem, hogy az éjszaka folyamán utasításra brigádommal és egy helyszínelő bajtársal a kalocsai érseki épület piros brokát fogadó-termet, és a mellette lévő két másik fogadó szobát 1 mellékhelységet, a földszint összes helységét, kivéve a hivatali irodákat, valamint az összes pincehelységet átkutattuk. A házkutatás során 2 drb. feljegyzést, 1 idegen nyelvű ujságot és 2 drb. fényképet foglaltam le bűnjelként.

Lakatos Andor: Papi életutak a Grösz-per „leleplezéseinek” tükrében: Gombos Károly és társai pere. In: Kanász Viktor, Sági György (szerk.) [A kalocsai érsekség évszázadai: Tanulmányok](#). Bp. 2024. 87-133.o